

Taal en Integratie: Een Systematische Review naar Factoren die de Taalverwerving van Migranten Beïnvloeden

Student: E.M. Bustin (s4512588)

Begeleider en eerste beoordelaar: dr. D.D.N.M. Kostens

Tweede beoordelaar:

Rijksuniversiteit Groningen

Faculteit der Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Bachelorwerkstuk Pedagogische Wetenschappen

Juli 2025

Aantal woorden: 7.624

Abstract

This study examines which factors influence the language acquisition of migrants and how these factors relate to their integration into Dutch society. The aim is to provide a comprehensive overview of recent research on this topic. A systematic review was conducted of 25 empirical studies published since 2015. The studies were analysed thematically, with a focus on individual, social, and policy-related factors that shape second language learning and its connection to social, cultural, and economic integration. The results show that individual characteristics such as age at migration, education level, motivation, and psychological resilience significantly affect language learning. Social factors, including meaningful interactions with native Dutch speakers, were found to strengthen both language development and social participation. Policy factors, such as access to language courses, integration programs, and recognition of multilingual backgrounds also play a key role. The findings support theoretical frameworks such as the Critical Period Hypothesis, the L2 Motivational Self System, and the concept of cultural capital. The review highlights the reciprocal relationship between language proficiency and integration. Language skills improve access to education, employment, and social networks, while integration opportunities also promote language development. This study concludes that successful language acquisition depends on a combination of personal traits, social environment, and institutional support. It recommends inclusive language policies, reduced structural barriers, and more tailored support for diverse migrant groups.

Taal en Integratie: Een Systematische Review naar Factoren die de Taalverwerving van Migranten Beïnvloeden

Taalverwerving speelt een belangrijke rol in het integratieproces van migranten. Een goede beheersing van de taal van het gastland maakt niet alleen de toegang tot het onderwijs en de arbeidsmarkt makkelijker, maar verbetert ook de sociale cohesie (Van Tubergen & Kalmijn, 2005). Migranten die de taal van hun nieuwe omgeving beter beheersen, blijken over het algemeen meer kans op economische zelfstandigheid en maatschappelijke betrokkenheid te hebben (Dustmann & Fabbri, 2003). Integratie, door bijvoorbeeld regelmatig contact met Nederlandstaligen, kan bovendien de taalverwerving vergemakkelijken. Er is een wederzijdse relatie, waarin taalvaardigheid zowel een voorwaarde als een uitkomst van integratie kan zijn (Van Tubergen & Kalmijn, 2018).

Taalverwerving verloopt voor ieder individu anders. De effectiviteit en snelheid waarmee migranten een nieuwe taal verwerven, vertonen aanzienlijke verschillen tussen individuen. In de wetenschappelijke literatuur worden diverse factoren genoemd die van invloed kunnen zijn op dit proces. Eerder onderzoek suggereert dat factoren van het individu, zoals leeftijd, motivatie en opleidingsniveau, een rol kunnen spelen bij de taalverwerving (Chiswick & Miller, 2001). Daarnaast wijzen studies op het mogelijke belang van sociale netwerken. Contact met moedertaalsprekers, zoals collega's of burens, kan de oefening in de doeltaal bevorderen. Daarentegen kan het voornamelijk spreken van de moedertaal binnen de eigen gemeenschap deze oefening juist belemmeren (Kanas et al., 2018).

Beleidsmatige factoren spelen een belangrijke rol in het proces van taalverwerving. Overheden proberen dit onder andere te stimuleren via taalcursussen en inburgeringsprogramma's. Toch blijkt dat niet alle migranten gelijke toegang hebben tot deze voorzieningen. Complexe regelgeving, beperkte beschikbaarheid en een gebrek aan maatwerk kunnen drempels opwerpen die de effectiviteit van taalaanbod verminderen (WRR, 2017).

Digitale en flexibele leermethoden bieden juist mogelijkheden om de toegankelijkheid te vergroten en beter aan te sluiten bij de leefwereld van migranten (Kukulska-Hulme & Viberg, 2017).

Hoewel er afzonderlijk veel bekend is over individuele, sociale en beleidsmatige factoren, ontbreekt een geïntegreerd overzicht waarin deze factoren in samenhang worden geanalyseerd met betrekking tot integratie binnen de Nederlandse context. Dit maakt het lastig om goed te begrijpen waarom het verwerven van de taal bij sommige migranten sneller en effectiever verloopt dan bij anderen.

Dit onderzoek brengt via een systematische review in kaart hoe wetenschappelijke studies de relatie tussen taalverwerving en integratie van migranten in de Nederlandse context beschrijven. Zowel de factoren die van invloed zijn op taalverwerving als de rol die taal speelt binnen het integratieproces worden thematisch geanalyseerd. Daarbij is gekozen voor een indeling in individuele, sociale en beleidsmatige factoren. Dit onderzoek draagt bij aan een beter begrip van de factoren die een rol spelen in het taalverwervingsproces, en het biedt richtlijnen voor mogelijke vervolgstudies of beleidsinterventies.

De onderzoeksvraag die bij dit onderzoek hoort is:

“Welke factoren spelen een rol in de taalverwerving van migranten en hun integratie in de Nederlandse samenleving?”

In het volgende hoofdstuk wordt het theoretisch kader besproken waarin de belangrijkste begrippen en theorieën rond taalverwerving en integratie worden toegelicht. Daarna volgt de methode waarin wordt uitgelegd hoe de systematische review is uitgevoerd. Vervolgens worden de belangrijkste bevindingen gepresenteerd. Tot slot worden deze resultaten in de discussie gekoppeld aan bestaande theorieën en worden de mogelijke gevolgen voor beleid en toekomstig onderzoek besproken.

Theoretisch kader

Taalverwerving als sociaal proces

Taalverwerving verwijst naar het proces waarin een individu een nieuwe taal leert, meestal naast de moedertaal. Dit kan plaatsvinden door middel van formeel leren, zoals taalcursussen of schoolonderwijs, maar ook door informele interacties met moedertaalsprekers in het dagelijks leven (Ellis, 1994). In de context van migratie wordt taalverwerving aanzienlijk beïnvloed door sociale omstandigheden. Met name de omgeving waarin iemand terechtkomt en de mate van contact met de doeltaal bepalen in grote mate hoe succesvol het leerproces verloopt (van Tubergen & Kalmijn, 2005).

Diverse theoretische benaderingen dragen bij om dit proces te verklaren. Krashen (1985) stelt dat taalverwerving het meest effectief is wanneer leerlingen taal aangeboden krijgen die iets boven hun huidige niveau ligt, maar nog steeds begrijpelijk is dankzij de context waarin die wordt aangeboden. Verder laat het L2 Motivational Self System zien dat persoonlijke motivatie, zoals de behoefte om erbij te horen of vooruit te komen, een belangrijke bijdrage levert (Dörnyei, 2005). Deze bovenstaande theorieën illustreren dat taalverwerving een proces is dat niet op zichzelf staat, maar eerder het resultaat is van persoonlijke en omgevingsfactoren samen.

In de literatuur wordt de relatie tussen taalvaardigheid en integratie vanuit diverse perspectieven benaderd. Volgens de Linguistic Integration Hypothesis is taalvaardigheid nodig om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving (Esser, 2006). Tegelijkertijd tonen klassieke integratietheorieën, zoals die van Gordon (1964), aan dat integratie de taalverwerving kan bevorderen. Dit geldt met name wanneer migranten regelmatig contact hebben met Nederlandstaligen. Deze wisselwerking vormt het uitgangspunt van dit onderzoek.

Conceptuele indeling van beïnvloedende factoren

In de wetenschappelijke literatuur worden de factoren die invloed hebben op taalverwerving vaak onderverdeeld in drie groepen: individuele, sociale en beleidsmatige factoren. Deze driedeling vormt het kader voor de analyse in dit onderzoek.

Een eerste belangrijke groep factoren betreft de factoren van het individu zoals leeftijd, motivatie, opleidingsniveau en eerdere taalervaring. Zo is een belangrijk theoretisch uitgangspunt de kritieke periode hypothese van Lenneberg (1967). Deze stelt dat er een biologische periode is, die meestal tot het begin van de puberteit loopt, waarin het leren van een taal makkelijker is. Naarmate iemand ouder is bij de aankomst in het gastland, wordt het lastiger om de grammaticale structuur en uitspraak van een nieuwe taal op moedertaalniveau te verwerven. Verder is een andere belangrijke theorie het L2 Motivational Self System van Dörnyei (2005). Deze theorie beschrijft drie componenten die taalverwerving beïnvloeden. De eerste component is de ideal L2 self, wat gaat over wie iemand wil zijn als spreker van de tweede taal. De tweede component is de ought-to self, wat verwijst naar wie iemand denkt te moeten zijn om aan verwachtingen te voldoen. De derde component is de learning experience, die betrekking heeft op ervaringen in de leeromgeving. Motivatie speelt hierin een centrale rol. Migranten die sterk gemotiveerd zijn, nemen actiever deel aan taallessen en gebruiken vaker Nederlands in het dagelijks leven, wat hun taalvaardigheid en integratie bevordert. Tenslotte is het theoretisch concept van cultureel kapitaal van Bourdieu (1991) relevant. Hiermee worden opleidingsniveau, taalvaardigheid, kennis en leerstrategieën bedoeld die mensen zich in de loop van hun leven eigen maken. Deze vormen van kapitaal beïnvloeden de toegang tot taalleermogelijkheden en de effectiviteit waarmee migranten deze gebruiken. Cultureel kapitaal helpt daarmee verklaren waarom sommige migranten succesvoller zijn in taalverwerving dan anderen.

Naast factoren van het individu is de sociale omgeving bepalend voor taalverwerving. Sociale factoren zijn de sociale netwerken van migranten en de interacties die daarbinnen

plaatsvinden. Hiervoor zijn de begrippen bonding en bridging social capital van Putnam (2000) relevant. Bonding social capital verwijst naar sterke onderlinge banden binnen de eigen etnische of religieuze gemeenschap. Deze contacten kunnen emotionele steun bieden maar ze beperken ook de noodzaak om de taal van het gastland te gebruiken. Bridging social capital verwijst daarentegen naar contacten met mensen buiten de eigen groep, zoals autochtone Nederlanders. Deze contacten helpen migranten om de taal beter te leren en deel te nemen in de samenleving.

Tot slot hebben ook beleidsmatige factoren invloed op de taalverwerving. Daarbij gaat het onder meer om de beschikbaarheid van taalcursussen, de inrichting van inburgeringsprogramma's en de toegang tot digitale leermiddelen. Uit het rapport van Tazelaar (2010) blijkt dat beleidsdoelen rondom inburgering niet uitsluitend gericht zijn op taalvaardigheid. Ze richten zich ook op het vergroten van participatiekansen op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. Wanneer migranten snel toegang krijgen tot effectief taalonderwijs en passende ondersteuning, vergroot dit hun kansen op arbeid, onderwijs en maatschappelijke participatie.

Integratie en de rol van taal

Integratie wordt in meerdere studies benaderd als een proces met meerdere lagen, zoals sociale, economische en culturele integratie (Esser, 2006). In elk van deze domeinen heeft taal een belangrijke functie. Zonder voldoende taalbeheersing ondervinden migranten vaak moeilijkheden bij het verkrijgen van toegang tot werk, onderwijs en sociale relaties. Taalvaardigheid kan in dit opzicht worden gezien als een voorwaarde voor structurele en sociale integratie. Het vormt daarmee een verbindend element tussen de verschillende integratievormen.

Taalvaardigheid kan ook worden gezien als een vorm van cultureel kapitaal, die individuen helpt om andere sociale of economische kansen te benutten (Bourdieu, 1991). Ook

Esser (2006) beschouwt taalverwerving als een belangrijk onderdeel van culturele integratie. Het leren van de taal van het ontvangende land is volgens hem essentieel voor het verwerven van verdere competenties en deelname aan de samenleving.

Deze theoretische perspectieven maken het mogelijk om de wisselwerking tussen taalverwerving en integratie vanuit verschillende kanten te benaderen. Aan de hand van dit kader wordt in de volgende hoofdstukken onderzocht hoe deze factoren in de bestaande literatuur naar voren komen. De concepten en modellen die in dit hoofdstuk zijn besproken, vormen daarmee de basis voor de verdere analyse van de literatuur.

Methode

Om inzicht te krijgen in de factoren die de taalverwerving en integratie van migranten in Nederland beïnvloeden, is in dit onderzoek gekozen voor een systematische review van wetenschappelijke literatuur. Deze methode is geschikt om bestaande kennis systematisch te verzamelen, patronen te identificeren en hiaten in onderzoek zichtbaar te maken. Het doel van de review is om overzicht te krijgen van empirische studies die taalverwerving koppelen aan integratie en daarbij aandacht besteden aan individuele, sociale en beleidsmatige invloeden. De analyse richt zich specifiek op de Nederlandse context en vergelijkbare situaties zoals Vlaanderen.

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de literatuur is geselecteerd, welke criteria zijn gehanteerd voor inclusie en exclusie, hoe de kwaliteit van de studies is beoordeeld en op welke manier de gegevens uit de geselecteerde publicaties zijn geanalyseerd. Daarbij wordt ook toegelicht waarom enkele publicaties uit de grijze literatuur zijn opgenomen en hoe is gewaarborgd dat deze methodologisch verantwoord zijn.

Zoekstrategie

Voor dit onderzoek is een systematische zoekstrategie toegepast om relevante wetenschappelijke literatuur te identificeren. De zoekopdrachten zijn uitgevoerd in drie

databases: Google Scholar (Engelstalig en Nederlandstalig), ERIC en Web of Science. Per database is een specifieke zoekterm gebruikt die was afgestemd op de functionaliteit van het platform en de beschikbare velden. De zoekstrings die zijn gehanteerd zijn weergegeven in tabel 1. Deze zoekstrategie leverde in totaal 596 hits op.

Tabel 1
Zoekstrings

Database	Zoekstring	Aantal hits
Google Scholar (Engels)	("second language acquisition" OR "Dutch language learning") AND ("migrants") AND ("Netherlands") AND ("integration" OR "social participation") AND ("determinants")	394
Google Scholar (Nederlands)	("tweede taalverwerving" OR "Nederlands leren") AND ("migranten") AND ("Nederland") AND ("integratie" OR "sociale participatie") AND ("factoren")	132
ERIC	"second language acquisition" AND migrants AND "The Netherlands" OR Dutch AND integration	66
Web of Science	second language acquisition migrants netherlands integration	4

Inclusiecriteria

Om de meest relevante studies te selecteren voor deze systematische review zijn inclusie- en exclusiecriteria opgesteld. Deze criteria zijn weergegeven in Tabel 2.

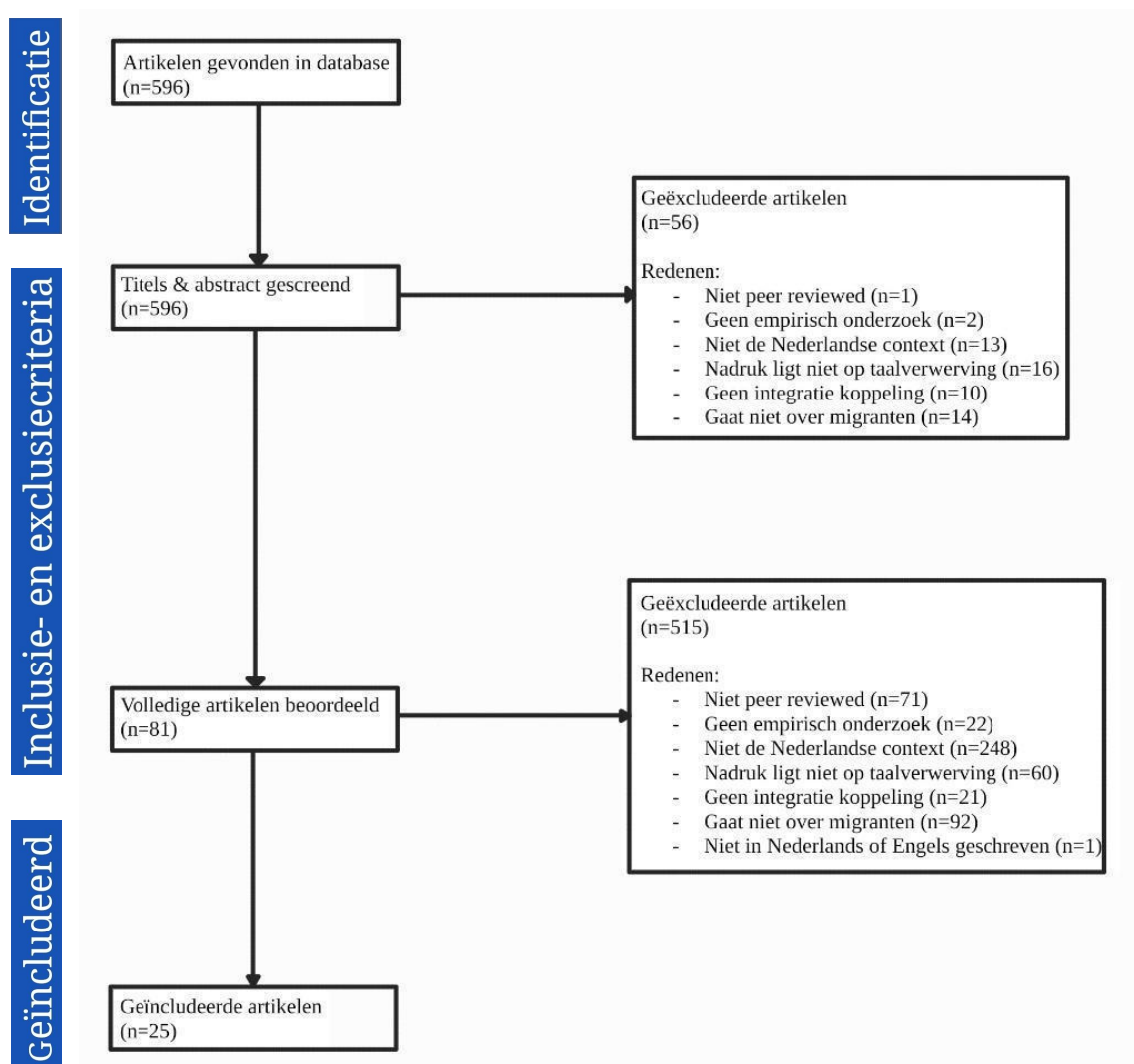
Tabel 2
Inclusie- en exclusiecriteria

Categorie	Inclusiecriteria	Exclusiecriteria
Populatie	De studie richt zich op migranten, gedefinieerd als: • Personen die buiten Nederland zijn geboren; • Personen die naar Nederland zijn gemigreerd met het doel van langdurige vestiging, ongeacht verblijfsstatus of	Studies die zich richten op: • Tweede generatie migranten (personen geboren in Nederland met migrantenouders); • Niet-migranten (Nederlanders zonder migratieachtergrond); • Tijdelijke migranten, zoals internationale studenten,

	migratiereden (bijv. asiel, arbeid, gezinshereniging).	expats of seizoenarbeiders zonder vestiging intentie worden uitgesloten
Taalverwerving	De studie onderzoekt het proces van het leren van de doeltaal van het ontvangende land (in dit geval Nederlands) door migranten, waarbij dit wordt gekoppeld aan integratie in de samenleving.	• Studies waarin een andere taal dan de doeltaal van het ontvangende land centraal staat (zoals Engels), of die zich richten op moedertaalonderwijs, worden uitgesloten. • Studies waarin taalverwerving wordt behandeld zonder koppeling aan integratie. worden uitgesloten.
Integratie	De studie bespreekt de relatie tussen taalvaardigheid en ten minste één dimensie van integratie, zoals sociale, economische of culturele integratie.	Studies die geen analyse bevatten van factoren die van invloed zijn op het proces van taalverwerving worden uitgesloten.
Beïnvloedende factoren	De studie bevat een analyse van individuele, sociale en/of beleidsmatige factoren die van invloed zijn op het proces van taalverwerving	Studies die taalverwerving bespreken zonder in te gaan op factoren die dit proces beïnvloeden, worden uitgesloten
Onderzoeksofzet	Zowel kwantitatieve, kwalitatieve als mixed-methods studies worden opgenomen.	Studies zonder duidelijke methodologische onderbouwing of zonder primaire empirische data worden uitgesloten.
Publicatiekenmerken	De studie is een peer-reviewed artikel, gepubliceerd vanaf 2015, en geschreven in het Nederlands of Engels.	Studies die vóór 2015 zijn gepubliceerd, niet-peer-reviewed zijn (zoals rapporten, scripties of beleidsstukken), of geschreven zijn in een andere taal dan Nederlands of Engels, worden uitgesloten.

Hoewel de focus van dit onderzoek ligt op de Nederlandse context, zijn enkele studies uit Vlaanderen meegenomen. Deze studies zijn geselecteerd omdat ze belangrijke inzichten geven in het taalverwervingsproces en integratie die vergelijkbaar zijn met de Nederlandse context.

Selectieprocedure

Figuur 1*Schematische weergave selectieproces artikelen***Kwaliteitsbeoordeling van studies**

Voor dit onderzoek is de kwaliteit van de geïnccludeerde studies beoordeeld op basis van criteria afgestemd op het type onderzoek. De artikelen zijn systematisch beoordeeld om de betrouwbaarheid van de synthese te waarborgen. Bij kwantitatieve studies is gekeken naar het design, controle voor confounding, steekproefselectie, validiteit van meetinstrumenten en analysemethoden. Bij kwalitatieve studies is gekeken of participanten passend zijn geselecteerd, dataverzameling zorgvuldig is uitgevoerd, reflexiviteit is toegepast en de

analyse transparant is. Alle studies zijn beoordeeld met de scores: goed (+), redelijk (+/-), slecht (-) of onbekend (?).

Hoewel in de inclusiecriteria staat dat er alleen peer-reviewed artikelen meegenomen zouden worden, zijn er uiteindelijk vijf publicaties uit de grijze literatuur geselecteerd. Deze publicaties zijn empirisch onderbouwd en bieden waardevolle gegevens over de relatie tussen taalverwerving en integratie in de Nederlandse context. Ze richten zich op specifieke migrantengroepen, zoals Syrische statushouders, Spaanse kennismigranten en arbeidsmigranten, die in peer-reviewed literatuur vaak minder uitgebreid besproken worden. Deze studies zijn met dezelfde kwaliteitscriteria beoordeeld. Alleen publicaties die aan deze normen voldeden, zijn in de synthese meegenomen.

Data-extractie

Voor de analyse van de 25 geïncludeerde studies is een systematisch overzicht opgesteld in Tabel 3. Hierin zijn per artikel vijf elementen gecodeerd:

- Auteurs en publicatiejaar
- Onderwerp van de studie
- Onderzoekspopulatie
- Factoren die van invloed zijn op de taalverwerving
- De koppeling tussen taalverwerving en integratie

De eerste kolom is rechtstreeks gebaseerd op de referentielijst. De overige vier kolommen zijn ingevuld aan de hand van thematische codering. Dit gebeurde na drie leesrondes. Tijdens deze rondes werden relevante tekstfragmenten uit de artikelen gemarkeerd, samengevat en in eigen woorden geformuleerd. De onderdelen ‘onderwerp’ en ‘populatie’ zijn vooral beschrijvend maar zijn wel kort en vergelijkbaar weergegeven.

Voor de onderdelen ‘factoren die taalverwerving beïnvloeden’ en ‘koppeling met integratie’ is gebruikgemaakt van open codering. Stukken die verwezen naar individuele,

sociale of beleidsmatige factoren zijn gecodeerd en samengebracht onder overkoepelende begrippen. Soms is hierbij een letterlijke formulering als startpunt gebruikt, maar meestal zijn de gegevens geherformuleerd en geclusterd. Om de codering zo consistent mogelijk te houden is na de eerste leesrondes een voorlopig schema opgesteld met definities van veel voorkomende categorieën, zoals ‘taalbarrière’, ‘motivatie’ of ‘inburgeringsbeleid’ (Excel). Dit schema is tijdens het proces aangepast en verder verfijnd. Hierdoor konden uiteenlopende begrippen op een vergelijkbare manier worden weergegeven.

Tot slot is in Tabel 4 een aanvullende ordening gemaakt waarbij de artikelen zijn ingedeeld op het type factor dat zij benadrukken (individueel, sociaal of beleidsmatig). Deze indeling dient als basis voor de verdere analyse van de resultaten.

Data-synthese

De resultaten van de thematische analyse zijn samengevoegd om een overzicht te geven van factoren die van invloed zijn op de taalverwerving van migranten en hun integratie in Nederland. De bevindingen uit de geïnccludeerde studies zijn opgedeeld in drie categorieën: individuele, sociale en beleidsmatige factoren. In deze categorieën zijn patronen en overeenkomsten vastgesteld. Er is daarbij expliciet aandacht besteed aan de koppeling tussen taalverwerving en verschillende dimensies van integratie (sociaal, economisch en cultureel). Deze thematische indeling vormt de basis voor het volgende hoofdstuk, waarin de resultaten per factorcategorie worden besproken.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de systematische review gepresenteerd. De bevindingen zijn thematisch geordend aan de hand van drie typen factoren die van invloed zijn op taalverwerving en integratie van migranten: individuele, sociale en beleidsmatige factoren. De bijbehorende tabellen 3 en 4 geven een overzicht van de belangrijkste kenmerken en bevindingen van elke studie.

Tabel 3

Samenvattend overzicht van de gebruikte artikelen (n=25)

Auteurs/ jaartal	Onderwerp	Onderzoekspo- p ulatie	Factoren die taalverwerving beïnvloeden	Koppeling met integratie
Milewski et al. (2015)	Familie, migratie en menselijk kapitaal van Turkse migranten in Europa	Turkse migranten en nakomelingen in Nederland, Duitsland, Oostenrijk	Opleidingsniveau, sociaaleconomische positie, familiebanden, migratiemotief	Onderwijsd eelname, arbeidsmark tparticipatie, steun uit familiekring
Schepens (2015)	Effect van linguïstische afstand op het leren van Nederlands door volwassenen	Volwassen immigranten in Nederland (n=50.000+), diverse moedertalen	Linguïstische afstand (lexicaal, morfologisch, fonologisch), leeftijd, onderwijsniveau, blootstelling	Hogere taalvaardigh eid bevordert toegang tot sociaal en economisch domein van integratie
Kristen et al. (2015)	Vergelijking taalverwerving bij nieuwkomers in 4 verschillende landen	Recente volwassenen migranten in Nederland, Duitsland, Ierland, Verenigd Koninkrijk	Opleidingsniveau, leeftijd bij aankomst, duur verblijf, participatiecursus	Taal als integratie voorwaarde
Gijsberts et al. (2016)	Positie en integratie van Spaanse migranten in Nederland	Spanjaarden die migreerden naar Nederland (2012–2013)	Opleidingsniveau, beheersing Engels, taalcursussen, motivatie, toekomst perspectief	Taal bevordert arbeidsdeeln ame, sociale contacten en thuisgevoel
Sevinç (2017)	Taalangst bij Turkse migranten in Nederland	Turkse migranten (jongeren, volwassenen, ouderen)	Taalcompetentie, sociaal taalgebruik, emotionele ervaringen, angstniveau	Taalgebruik beïnvloedt sociaal-cult urele aanpassing en welzijn

Duarte (2018)	Translanguaging in meertalig onderwijs	Leerlingen in Luxemburg en Friesland (basisonderwijs)	Gebruik moedertalen, verminderde taalscheiding, cognitieve betrokkenheid	Bevordering van meertalige inclusie in regulier onderwijs
Pot et al. (2018)	Taalbarrière en veroudering bij migranten	Eerste generatie oudere Turkse vrouwen in Nederland	L2-vaardigheid, sociale netwerken, L2-anxiety, gezondheidsstatus, opleidingsniveau	Taalvaardigheid beïnvloedt sociale participatie, onafhankelijkheid en welzijn
Van der Linden & Dagevos (2019)	Startpositie statushouders in Rotterdam	Statushouders in Rotterdam (Syrië, Eritrea, overige landen)	Migratieachtergrond, opvangduur, taalcursussen, leeftijd, opleiding, gezondheid, zelfredzaamheid	Arbeidsparticipatie, financiële zelfstandigheid, sociaal netwerk, identificatie met Nederland
Geurts & Lubbers (2019)	Herkomstland betrokkenheid en tweede taalvaardigheid	Recente Poolse en Turkse migranten in Nederland	Economische, politieke, sociale en culturele betrokkenheid	Taalvaardigheid als integratie indicator, herkomstband beperkt effect op taalverwerving
Spotti et al. (2019)	Verskil tussen taalbeleid en taalpraktijken van nieuwe sprekers in Nederland	Asielzoekers en Chinese migrantenjongeren in Nederland	ICT-ondersteund leren, etnische identiteit, socioculturele integratie, onderwijspraktijken	Invloed van taalbeleid en onderwijs op sociale en culturele integratie van nieuwe sprekers
Roselaar & Van Bielder (2019)	Pre-bachelor programma voor jonge vluchtelingen	Jongvolwassen statushouders in Nederland	NT2-traject (B2-C1), studievaardigheden, motivatie,	Vorbereiding op vervolgonderwijs en

			buddyproject, stages, intakeprocedure	arbeidsmarkt; bevordert onderwijs toegang, zelfvertrouwen en toekomstperspectief
Lybaert & Van Hest (2020)	Invloed van niet-standaardtaal op NT2-leerders in Vlaanderen	Volwassen NT2-leerders in Vlaanderen (niveau B2)	Gebruik niet-standaardtaal, dialect, tussentaal, beperkte onderwijsvoorbereiding	Standaardtaal en dialect begrip nodig voor communicatie en participatie
Pozzo & Nerghes (2020)	Taalverwerving en sociale integratie van jonge vluchtelingen in Nederland	Jonge vluchtelingen (12–23 jaar) in Nederland	Taalonderwijs, segregatie, beeldvorming, verplicht beleid	Taalvaardigheid vergroot kansen, maar benadrukt soms ook sociale uitsluiting
Huijnk et al. (2021)	Beleideffecten op taalverwerving en integratie Syrische statushouders	Syrische statushouders in Nederland	Taallessen, vrijwilligerswerk, inburgering, verblijfsduur, gezondheid, opleiding	Taalvaardigheid bevordert arbeidsparticipatie, sociaal vertrouwen en identificatie
Deygers & Frijns (2021)	Begrijpelijkheid en accent bij beginnende NT2-leerders	116 volwassen NT2-leerders in Vlaanderen (A1- en A2-niveau)	Leeftijd, NT2-traject, moedertaal,	Sociale verbondenheid via verstaanba

			taalniveau, taaktype	arbeid en taalgebruik
Van Dijk (2021)	Effect van duale hoger onderwijspro- gramma's op arbeidsmarkt-i ntegratie van vluchtelingen	Hoogopgeleide vluchtelingen in Nederland	Deelname aan werk- en leertrajecten, verbeterde vaktaal vaardigheden, praktijkervarin g	Verbeterin g van arbeidsmar ktpositie, sociale inclusie via werkervari ng en diploma
Teltemann et al. (2022)	Familieachterg rond, onderwijs en taalgebruik bij migrantenkind eren	Migrantenkinderen in Europa, waaronder Nederland	Opleidingsniv eau ouders, sociaaleconom ische status, onderwijssyste em	Taalvaard igheid verbonden aan schoolprest aties en sociaal economisc he positie
Alberts & Tieken-Boon van Ostade (2022)	Taalgebruik en integratie in migrantengem eenten Den Haag	Migrantenkerkgangers in Den Haag	Gebruik Engels en moedertaal, beperkte noodzaak Nederlands te leren	Taalgebrui k versterkt sociale samenhang , maar kan bredere integratie belemmere n
Schepens et al. (2022)	Leeftijd en taalkundige afstand bij leren van Nederlands	56.042 volwassen immigranten in Nederland	Leeftijd bij aankomst, linguïstische afstand, verblijfsduur, opleidingsnive au	Nederlands beheersen bevordert onderwijs- deelname en arbeidsmar ktintegratie
Klok & Van der Linden (2023)	Leeftijd bij migratie en sociaal-culturel e integratie	Syrische vluchtelingen in Rotterdam (16–77 jaar)	Leeftijd bij migratie, gezondheid	Taalvaard igheid vergemakk elijkt sociaal contact; gezondheid versterkt

				stedelijke identificati e
Damen et al. (2023)	Arbeidsparticipatie van Syrische vluchtelingen in Nederland	Syrische vluchtelingen in Nederland (15–74 jaar)	Inburgeringscursus, taallessen, vrijwilligerswerk, duur opvang, regionale werkloosheid	Taalvaardigheid en burgerschap vergroten arbeidsdeelname
Sobczyk-Turek & Cremers (2023)	Nederlandse taalvaardigheid van arbeidsmigrant en	Arbeidsmigranten in Nederland	Contact met Nederlanders, duur verblijf, type werk, woonsituatie, motivatie, gebruik apps	Beter Nederlands vergroot zelfredzaamheid en participatie
Groff et al., 2023	Taaldiversiteit en taalbeleid op Nederlandse middelbare scholen	55 docenten op 8 middelbare scholen in Nederland	taalideologieën, schoolbeleid, percepties van leraren	Visie op taaldiversiteit beïnvloedt kansen op onderwijs en maatschappelijke participatie
Wood (2024)	Impact COVID-19 op taaltraining vluchtelingen in Vlaanderen	Vluchtelingen in Vlaanderen (voor en na COVID-19)	Leeftijd, opleiding, geslacht, deelname taalprogramma's, intake-niveau, voortgang	Taalvaardigheid essentieel voor sociale, economische en culturele integratie
Wood & Lens (2024)	Timing van taalcursussen en taaluitkomsten bij nieuwkomers	Volwassen migranten in Vlaanderen	Timing van deelname, migratieachtergrond, menselijk kapitaal, arbeidsmarkt status	Taalvaardigheid als sleutel tot sociale en economische integratie

In Tabel 4 is een aanvullende indeling gemaakt, waarbij de studies zijn geordend op het type factor dat zij het meest benadrukken: individueel, sociaal of beleidsmatig. Deze thematische ordening biedt een duidelijker uitgangspunt voor de resultaten in de rest van het hoofdstuk.

Tabel 4

Thematische indeling van factoren uit de geïnccludeerde studies (n = 25)

Auteurs/jaartal	Factoren van het individu	Sociale factoren	Beleidsmatige factoren
Milewski et al. (2015)	Opleidingsniveau, sociaaleconomische status, migratiemotief (familie, arbeid, etc.)	Familiebanden (bijv. partnerrelatie, gezinsstructuur)	-
Schepens (2015)	Leeftijd, linguïstische afstand	-	-
Kristen et al. (2015)	Leeftijd, eerder genoten onderwijs	Contact met autochtonen	-
Gijsberts et al. (2016)	Opleidingsniveau, motivatie, gebruik Engels	Gebruik Engels binnen sociale contacten	Deelname aan taalcursussen
Sevinç (2017)	Taalangst, vermijdingsgedrag	Sociale vermijding	-
Duarte (2018)	Meertalige cognitieve betrokkenheid	Taalgebruik in klas- en thuissituatie	Onderwijsbeleid meertaligheid
Pot et al. (2018)	Gezondheid, L2-vaardigheid, opleidingsniveau	Sociale netwerken, autonomie	-
Van der Linden & Dagevos (2019)	Opleiding, leeftijd, geslacht	Netwerken, sociaal kapitaal	-
Geurts & Lubbers (2019)	Culturele betrokkenheid, sociaaleconomische status	Herkomstbanden en integratie	-
Spotti et al. (2019)	Etnische identiteit, onderwijspraktijken	Taalpraktijken, groepsinteractie	Taalbeleid, onderwijsbeleid

Roselaar & Van Bielder (2019)	Taalniveau, motivatie, studievaardigheden	Buddyprojecten, begeleiding	Voorbereidend NT2-beleid, stages
Lybaert & Van Hest (2020)	Taalniveau, dialectgebruik	Communicatie met moedertaalsprekers	-
Pozzo & Nerghes (2020)	Jonge leeftijd, motivatie	Beeldvorming, segregatie	Verplicht beleid, taalonderwijs
Huijnk et al. (2021)	Gezondheid, opleidingsniveau, verblijfsduur	Sociaal vertrouwen, netwerken	Inburgering, taalbeleid
Deygers & Frijns (2021)	Cognitieve vaardigheden, schoolloopbaan	-	-
Van Dijk (2021)	Vaktaalvaardigheden, opleiding	Werkplekervaring, sociale inclusie	Duale programma's
Teltemann et al. (2022)	Opleidingsniveau ouders, leerachtergrond	Schoolcontext, sociale integratie	Onderwijssysteem
Alberts & Tiekens-Boon van Ostade (2022)	-	Taalgebruik in religieuze gemeenschappen	-
Schepens et al. (2022)	Leeftijd, moedertaal, leervermogen	-	-
Klok & Van der Linden (2023)	Leeftijd, gezondheid	Taalcontact, sociale integratie	-
Damen et al. (2023)	Taalvaardigheid, leerbereidheid	Vrijwilligerswerk, contacten	Inburgering, regionale werkloosheid
Sobczyk-Turek & Cremers (2023)	Motivatie, werkstatus, taalgebruik	Contact met Nederlanders, woonsituatie	Beleid en toegang digitale middelen
Groff et al., 2023	-	Percepties van taaldiversiteit	Schoolbeleid, taalideologie
Wood (2024)	Digitale vaardigheden, psychologische veerkracht	-	Digitale leeromgeving, pandemie beleid
Wood & Lens (2024)	Motivatie, leerstrategieën	-	-

Factoren van het individu

Van de 25 geïnccludeerde studies ligt bij 22 studies de nadruk op factoren van het individu als bepalende factoren voor taalverwerving en integratie. In dit onderdeel worden deze factoren besproken, waaronder opleidingsniveau, leeftijd bij aankomst, cognitieve vaardigheden en eerdere leerervaringen. De belangrijkste bevindingen per subthema worden hieronder thematisch samengevat.

Opleidingsniveau en cognitieve vaardigheden

Het onderzoek van Milewski et al. (2015), uitgevoerd binnen het kader van familie- en migratiestudies, toont aan dat het opleidingsniveau, de sociaaleconomische positie en de familiebanden sterke voorspellers zijn voor succesvolle taalverwerving bij Turkse migranten in Nederland. Vooral hoger opgeleiden hebben betere kansen op integratie. Zij nemen namelijk vaker deel aan formeel onderwijs en de arbeidsmarkt.

Ook uit het rapport van Gijsberts et al. (2016), opgesteld in opdracht van het Sociaal en Cultureel Planbureau, blijkt dat individuele factoren zoals een hoog opleidingsniveau en leerbereidheid een belangrijke rol spelen. Dit rapport biedt inzicht in de achtergrond, motivatie en integratie van nieuwe Spaanse arbeidsmigranten. Spaanse migranten participeren regelmatig in taalcursussen en tonen een sterke motivatie om Nederlands te leren. Tegelijkertijd blijkt dat hun feitelijke taalvaardigheid vaak beperkt blijft. Dit komt onder andere doordat zij in het dagelijks leven veel Engels gebruiken. Dit zorgt ervoor dat de noodzaak om Nederlands te beheersen vermindert. Deze tegenstelling tussen motivatie en daadwerkelijk taalgebruik laat zien hoe persoonlijke taalstrategieën het taalverwervingsproces beïnvloeden.

In aansluiting daarop bevestigen Van der Linden en Dagevos (2019) dat persoonlijke kenmerken waaronder leeftijd, geslacht en opleidingsniveau sterk samenhangen met het taalverwervingsproces. Zij onderzochten in opdracht van de gemeente Rotterdam hoe statushouders hun leven opbouwen in de stad. Jongere statushouders en degenen met een

hoger opleidingsniveau hebben gunstigere uitgangsposities voor integratie. Zij maken meer vooruitgang in het leren van de taal en nemen vaker deel aan onderwijs en de arbeidsmarkt.

Verder onderzoeken Deygers en Frijns (2021) de impact van schoolloopbanen op NT2-resultaten in Vlaanderen. Ze benadrukken het belang van cognitieve vaardigheden en een consistente schoolloopbaan voor succesvolle NT2-resultaten. Migranten die eerder met succes onderwijs hebben gevolgd, zijn beter voorbereid op taaltoetsen. Zij scoren met name beter op onderdelen zoals uitspraak en begripelijkheid.

Het internationaal vergelijkende onderzoek van Teltemann et al. (2022) toont bovendien aan dat schoolprestaties van migrantenleerlingen samenhangen met hun taalgebruik in de thuissituatie. Leerlingen die thuis vaker de instructietaal van het onderwijs spreken, presteren gemiddeld beter op school. Deze samenhang is sterker in landen met een hoge kwaliteit van onderwijs en kleinere sociaaleconomische ongelijkheid. Ook het opleidingsniveau van ouders blijkt van invloed. Kinderen van hoger opgeleide migranten spreken thuis vaker de onderwijstaal en dit bevordert hun leerprestaties.

Ten slotte onderzocht Wood (2024) de invloed van digitale vaardigheden en psychologische veerkracht tijdens de COVID-19-pandemie op taalontwikkeling. Hieruit blijkt dat deze bepalend waren voor een succesvolle deelname aan taalonderwijs. Vooral hoger opgeleiden en migranten met hoge digitale vaardigheden wisten hun taalontwikkeling voort te zetten ondanks de beperkingen. Daarnaast wordt er benadrukt hoe positieve leerervaringen bijdragen aan zelfvertrouwen en motivatie om het leerproces vol te houden.

Leeftijd bij aankomst

Schepens (2015) analyseert hoe de verwantschap tussen de moedertaal en het Nederlands samenhangt met het taalverwervingsproces in relatie tot de linguïstische afstand. Hoe groter de afstand tussen de moedertaal en het Nederlands, hoe moeilijker de taalverwerving verloopt. Daarnaast laat dit onderzoek zien dat leeftijd bij aankomst van

belang is. Oudere migranten ondervinden meer belemmeringen in vergelijking met jongeren. Deze twee factoren worden ook bevestigd in een later onderzoek van Schepens et al. (2022). In dit onderzoek zijn ruim 56.000 NT2-examens op B1/B2-niveau geanalyseerd. Deze laten zien dat migranten van wie de moedertaal sterk afwijkt van het Nederlands, en die op latere leeftijd migreren, lagere scores behalen. Ook cognitieve factoren zoals leervermogen en onderwijservaring spelen een rol.

In het onderzoek van Kristen et al. (2015) wordt een internationaal vergelijkend onderzoek uitgevoerd naar taalverwerving onder recente migranten uit vier Europese landen, waaronder Nederland. De auteurs analyseerden surveydata en beleidskaders om te onderzoeken welke factoren het succes van taalverwerving beïnvloeden. Dit onderzoek toont ook aan dat zowel de leeftijd bij aankomst als het eerder genoten onderwijs een directe invloed hebben op het succes van taalverwerving. Jongere migranten laten doorgaans betere uitkomsten zien in dit opzicht.

Ten slotte laat het onderzoek van Klok en Van der Linden (2023), uitgevoerd aan Wageningen University, zien dat leeftijd bij migratie en gezondheid belangrijke factoren zijn voor sociaal-culturele integratie. Jongere migranten blijken meer contact te hebben met autochtone Nederlanders en dit hangt samen met hun hogere taalvaardigheid. Deze sociale interacties bevorderen niet alleen hun integratie, maar zijn ook deels het gevolg van hun betere gezondheid en grotere flexibiliteit bij het opbouwen van nieuwe netwerken.

Psychologische factoren en motivatie

Sevinç (2017) laat in haar promotieonderzoek zien dat individuele gevoelens van onzekerheid en negatieve zelfpercepties tegen kunnen werken bij taalproductie. Turkse migranten die zich onzeker voelen over hun taalvaardigheid in het Nederlands, ontwikkelen vaak angst om fouten te maken. Deze interne belemmeringen zorgen ervoor dat zij minder geneigd zijn om actief deel te nemen aan taalsituaties. Dit zorgt op zijn beurt voor een

belemmering voor de ontwikkeling van hun taalvaardigheid. Deze vormen van sociale spanning maken duidelijk dat niet alleen cognitieve of opleiding factoren, maar ook individuele emoties een rol spelen in het succes van taalverwerving.

Verder onderzoeken Lybaert en Van Hest (2020) hoe het gebruik van dialect of verwante talen door migranten invloed heeft op hun interacties met moedertaalsprekers van het Nederlands. Ze stellen dat het zelfvertrouwen van migranten bij het gebruik van Nederlands in grote mate wordt beïnvloed door hun eerdere taalervaringen en de mate van overeenkomst tussen hun taal en het Nederlands. Wanneer migranten negatieve reacties of onbegrip ervaren op hun taalgebruik, tast dat hun zelfvertrouwen aan. Dit kan hun motivatie verlagen en ertoe leiden dat ze gesprekken vermijden. De auteurs benadrukken dat positieve ervaringen in taalcontact bijdragen aan een sterker taalleerproces en dat migranten meer durven om de taal actief te gebruiken.

Timing en leerstrategieën

In hun gezamenlijke studie onderzoeken Wood en Lens (2024) het belang van timing in taalonderwijs. Het onderzoek laat het belang van vroeg beginnen met taalcursussen zien. Migrantinnen die kort na hun aankomst met taalonderwijs starten, behalen meestal betere resultaten. Dit komt onder andere doordat zij effectievere leerstrategieën ontwikkelen. Timing correleert bovendien met motivatie, opleidingsniveau en arbeidsstatus.

Sociale factoren

Van de 25 geïncludeerde studies besteden 21 aandacht aan sociale factoren zoals invloed op taalverwerving en integratie. Sociale netwerken en interactie met de ontvangende samenleving blijken hierbij van groot belang. De studies in dit onderdeel laten zien hoe andere contacten met moedertaalsprekers, sociale steun en groepsbinding het taalverwervingsproces en de maatschappelijke participatie van migranten positief dan wel

negatief kunnen beïnvloeden. De belangrijkste bevindingen worden hieronder thematisch besproken.

Sociale netwerken en interactie

Van der Linden en Dagevos (2019) tonen aan dat er een samenhang bestaat tussen zowel de frequentie als de kwaliteit van contact met leden van de ontvangende samenleving en gevoelens van acceptatie, veiligheid en welzijn. Toch blijkt dat veel statushouders weinig contact hebben met Nederlanders zonder migratieachtergrond. Met name Eritrese statushouders ervaren beperkte interactie en dit zorgt voor gevoelens van eenzaamheid. Statushouders met zwakke sociale banden met zowel de eigen groep als met de ontvangende samenleving, lopen hierbij het grootste risico op sociaal isolement.

Verder analyseren Geurts en Lubbers (2019) in hun onderzoek de rol van banden met het land van herkomst. Zij zagen dat migranten die sterk betrokken blijven bij hun land van herkomst (bijvoorbeeld via contacten of mediagebruik) minder binding ervaren met de Nederlandse samenleving. Deze focus op het land van herkomst blijkt samen te hangen met een lagere motivatie om Nederlands te leren en beperkt de participatie in sociale netwerken binnen Nederland.

Daarnaast onderzoeken Pot et al. (2018) de ervaringen van oudere migranten met betrekking tot de Nederlandse taalverwerving. Zij stellen dat taalbarrières het moeilijk maken om sociale contacten aan te gaan met Nederlandstaligen. Dit is vooral het geval wanneer er ook leeftijdsgerelateerde beperkingen spelen. Hierdoor neemt het risico op sociale uitsluiting toe, met name onder migranten die vooral binnen de eigen taalgemeenschap blijven functioneren.

In hun onderzoek laten Klok en Van der Linden (2023) zien dat jongere migranten meer sociaal contact hebben met autochtone Nederlanders. Deze interacties dragen bij aan hun sociaal-culturele integratie en zijn mede mogelijk door betere taalvaardigheid. De auteurs

benadrukken dat taalverwerving en sociale netwerken elkaar wederzijds versterken. Wie de taal beter beheerst, zoekt vaker contact, en dit werkt ook andersom.

Ten slotte stellen Sobczyk-Turek en Cremers (2023) dat meertalige migranten die Nederlands als extra taal leren, profiteren van situaties waarin ze sociaal worden aangesproken op hun taalgebruik. Deze sociale feedback stimuleert taalontwikkeling, vooral als deze plaatsvindt in een ondersteunende en niet-stigmatiserende context. Sociaal contact blijkt hier dus niet uitsluitend bevorderlijk voor integratie, maar heeft ook direct invloed op taalvaardigheid.

Instellingen omgeving en context

Pozzo en Nerghes (2020) onderzoeken in een mixed-methods studie hoe jonge vluchtelingen in Nederland (12-23 jaar) hun dagelijkse ervaringen met taalgebruik en sociale interactie vormgeven. Uit het onderzoek blijkt dat veel jongeren het Nederlands voornamelijk gebruiken binnen netwerken van andere migranten, terwijl ze weinig contact hebben met autochtone Nederlanders. Dit beperkt hun mogelijkheden om hun taalvaardigheid verder te ontwikkelen in natuurlijke sociale contexten. Daarnaast zorgen gevoelens van uitsluiting en het ontbreken van erkenning binnen de bredere samenleving ervoor dat jongeren zich minder verbonden voelen met hun omgeving. De sociale omgeving bepaalt in hoeverre migranten waardevolle contacten kunnen opdoen en kansen krijgen om te integreren.

Ook Groff et al. (2023) benadrukken dat onderwijsinstellingen en het taalbeleid van invloed zijn op hoe leerlingen met een migratieachtergrond hun positie binnen de school ervaren. In hun interviewonderzoek onder 55 middelbare schooldocenten bleek dat veel leraren vooral vanuit een monolinguaal perspectief kijken naar meertaligheid, wat betekent dat zij Nederlands als de enige normatieve taal beschouwen en andere talen als minder relevant of ongewenst. Hoewel sommige docenten het belang van thuistalen erkennen, blijft het officiële taalbeleid veelal gericht op de exclusieve beheersing van het Nederlands. Dit

belemmert de inzet van meertalige vaardigheden en versterkt sociale uitsluiting. Dit geldt vooral wanneer leerlingen het gevoel krijgen dat hun thuishalen niet welkom zijn.

Ten slotte onderzoeken Alberts en Tiekens-Boon van Ostade (2022) de rol van migrantenkerken in Den Haag als een alternatieve taalleeromgeving. Hun bevindingen tonen aan dat kerkelijke gemeenschappen functioneren als sociale en linguïstische ondersteunende omgevingen. Binnen deze kerken krijgen migranten de kans om in een vertrouwde omgeving Nederlands te oefenen en sociale netwerken op te bouwen. Taalgebruik wordt hier niet alleen gezien als hulpmiddel, maar ook als een manier tot participatie en zingeving. Hierdoor dragen deze kerken indirect bij aan integratie en taalontwikkeling, vooral voor migranten die zich niet thuis voelen in formele onderwijssystemen.

Sociale psychologische factoren

Sevinç (2017) laat zien dat sociale contexten waarin migranten zich kritisch bekeken of buitengesloten voelen, kunnen bijdragen aan het ontstaan of versterken van taalangst. Migrantenvoelen zich vaak beoordeeld op hun taalgebruik in publieke of formele situaties. Dit verhoogt de spanning en maakt sociaal contact moeilijker. Deze sociale angst voor evaluatie kan ertoe leiden dat migranten bepaalde gesprekken of omgevingen vermijden waarin zij zich taalkundig kwetsbaar voelen. Daardoor onderhouden zij moeilijker contact met Nederlandstaligen, wat hun taalvaardigheid en sociale integratie ondermijnt. Dit kan dan uiteindelijk negatieve gevolgen hebben voor zowel hun taalvaardigheid als hun sociale integratie.

Beleidsmatige factoren

Van de 25 geïncludeerde studies bespreken 12 de invloed van beleidsmatige factoren op taalverwerving en integratie. Het taalverwervingsproces van migranten wordt in deze studies gekoppeld aan overheidsbeleid en onderwijsmaatregelen. In dit deel wordt besproken hoe inburgeringseisen, taalcurricula en beleidsmatige keuzes rond meertaligheid in praktijk

invloed hebben op de taalverwerving en integratie van migranten. De belangrijkste inzichten worden hieronder thematisch besproken.

Taalbeleid en de inburgeringsvereisten

Gijsberts et al. (2016) laten zien dat het Nederlandse inburgeringsbeleid sterk inzet op verplichte taalcursussen als middel tot integratie. De verwachting is dat deelname aan deze trajecten leidt tot voldoende taalvaardigheid. In de praktijk blijkt echter dat deze beleidsdoelen niet altijd aansluiten bij de leerpraktijken en het dagelijkse leven van migranten. Spaanse migranten ervaren belemmeringen door de formele taaleisen van het inburgeringsbeleid.

Daarnaast richt Duarte (2018) zich op het onderwijsbeleid met betrekking tot meertaligheid en benadrukt dat veel scholen in Nederland vasthouden aan een eentalig onderwijsmodel, waarin alleen Nederlands als instructietaal wordt gebruikt. Hoewel dit beleid bedoeld is om integratie te bevorderen, leidt het in de praktijk vaak tot uitsluiting van leerlingen die andere talen spreken. Duarte pleit voor een translanguaging-benadering, waarin de thuishalen van leerlingen worden erkend als hulpbronnen voor taalontwikkeling en participatie.

Verder evalueren Huijnk et al. (2021) het inburgeringsbeleid en tonen aan dat de effectiviteit ervan afhankelijk is van zowel de kwaliteit van de taalcursussen als de sociale context waarin deze plaatsvinden. Migrant met beperkte toegang tot kwalitatief goed taalonderwijs en weinig sociale steun blijken minder succesvol te integreren. De onderzoekers concluderen dat taalbeleid beter zou moeten aansluiten bij de diversiteit aan leerbehoeften en achtergronden van migranten.

Damen et al. (2023) onderzoeken tenslotte hoe verschillende factoren binnen het inburgeringsproces van Syrische vluchtelingen in Nederland samenhangen met arbeidsparticipatie. Ze richten zich onder andere op deelname aan inburgeringscursussen,

taallessen en vrijwilligerswerk. De resultaten laten zien dat vooral actieve deelname aan taallessen en maatschappelijke activiteiten bijdraagt aan een betere taalvaardigheid. Daardoor neemt de kans op werk toe. Tegelijkertijd blijkt dat regionale omstandigheden (zoals de werkloosheidsgraad) en de duur van de opvangperiode invloed hebben op de uitkomsten.

Onderwijsbeleid en programma's voor jongeren

Roselaar en Van Bielder (2019) beschrijven een pilotproject waarin jonge statushouders via een pre-bachelor traject worden voorbereid op vervolgonderwijs in het mbo of hoger onderwijs. Het traject werd opgezet vanuit zorgen over de lage doorstroom van jonge vluchtelingen en begeleid door het ministerie van OCW. NT2-onderwijs, studievoordigheden en vakmodules worden hierin gecombineerd. De auteurs laten zien dat deelnemers profiteren van deze aanpak. Hun taalvaardigheid en zelfvertrouwen nemen toe en zij voelen zich beter voorbereid. Tegelijkertijd laten ze beperkingen zien zoals het kleinschalige aanbod, strenge selectiecriteria en financiële of organisatorische obstakels. Hierdoor blijft de toegankelijkheid voor een bredere groep beperkt.

Daarnaast onderzoeken Spotti et al. (2019) in het kader van het Europese “New Speakers”-project hoe het Nederlandse taal- en onderwijsbeleid omgaat met meertalige jongeren, zoals asielzoekers en Chinese studenten. De auteurs laten zien dat deze jongeren in het formele onderwijs vaak weinig ruimte ervaren om hun thuistalen te gebruiken. Dit komt door een tekortkoming van institutionele ondersteuning voor meertalige lespraktijken. Hoewel leraren soms openstaan voor meertaligheid ontbreekt een structureel beleid dat dit ondersteunt. Spotti et al. pleiten daarom voor onderwijsmodellen waarin meertaligheid actief wordt ingezet als kracht. Dit kan ervoor zorgen dat taalontwikkeling en onderwijsparticipatie versterkt.

Ten slotte onderzoekt Van Dijk (2021) de werking van duale hoger onderwijsprogramma's voor hoogopgeleide vluchtelingen in Nederland. Deze programma's

combineren taalonderwijs met vakinhoudelijke cursussen en stages. Ze zijn daarnaast ontworpen om integratie via het onderwijs en de arbeidsmarkt te verbeteren. Uit het onderzoek blijkt dat deelname aan zulke programma's leidt tot betere vaktaalvaardigheden en praktijkervaring, versterkte sociale inclusie en een verbeterde arbeidsmarktpositie. Tegelijkertijd wijzen de auteurs op beperkte toegang en selectiecriteria die de impact van deze programma's beperken voor bredere groepen vluchtelingen.

Discours en maatschappelijke positionering door beleid

Spotti et al. (2019) laten in hun beleidsanalyse zien dat het Nederlandse taalbeleid grotendeels uitgaat van een zogenoemd “language-as-problem”-perspectief. Deze benadering ziet de thuistalen van migranten niet als waardevol, maar juist als iets wat integratie en de taalverwerving in de weg staat. Volgens de auteurs heeft dit discours invloed op hoe migranten zichzelf zien en hoe ze zich verhouden tot de samenleving. De nadruk op alleen het Nederlands draagt bij aan uitsluiting en zorgt ervoor dat jongeren minder vertrouwen hebben om hun meertalige achtergrond te gebruiken. De auteurs pleiten voor beleid dat meertaligheid erkent als een kracht, die kan bijdragen aan betere sociale kansen en actieve deelname aan de samenleving.

Ook Pozzo en Nerghe (2020) laten zien dat het integratiebeleid in Nederland sterk nadruk legt op het leren van Nederlands als voorwaarde voor sociale participatie. Jongeren in hun studie ervaren echter dat dit beleid niet altijd aansluit op hun werkelijkheid. Ondanks hun inzet en deelname aan taalonderwijs voelen zij zich vaak niet erkend of volledig geaccepteerd in de samenleving. De auteurs bekritiseren het onderliggende beleidsdiscours waarin taalverwerving automatisch wordt gezien als middel tot integratie. In de praktijk leidt een gebrek aan ondersteuning en ervaringen van uitsluiting echter juist tot een tegenovergesteld effect. Daardoor kan beleid ervoor zorgen dat migranten buitengesloten raken in plaats van zich onderdeel te voelen van de samenleving.

Discussie

In dit onderzoek stond de volgende onderzoeksvraag centraal: “Welke factoren spelen een rol in de taalverwerving van migranten en hun integratie in de Nederlandse samenleving?”. Het doel van dit onderzoek was om deze vraag te beantwoorden aan de hand van een systematische review van recente wetenschappelijke literatuur. Daarbij is onderzocht hoe individuele, sociale en beleidsmatige factoren de taalverwerving van migranten beïnvloeden en hoe taalvaardigheid op haar beurt samenhangt met verschillende vormen van integratie (sociaal, economisch en cultureel).

Samenvatting van de belangrijkste bevindingen

De resultaten bevestigen dat taalverwerving en integratie van migranten worden beïnvloed door een complexe wisselwerking van factoren op verschillende niveaus. De thematische analyse van 25 studies laat zien dat factoren van het individu zoals opleidingsniveau, leeftijd bij aankomst, cognitieve vaardigheden, motivatie en psychologische veerkracht sterk samenhangen met taalverwervingssucces. Deze bevindingen zijn in overeenstemming met de Kritieke Periode Hypothese van Lenneberg (1967) en tonen aan dat leeftijd zowel gunstige als ongunstige effecten heeft op taalverwerving en integratie. Het L2 Motivational Self System van Dörnyei (2005) is in deze context eveneens relevant. Motivatie blijkt een doorslaggevende factor te zijn in de bereidheid van migranten om deel te nemen aan taallessen en om Nederlands te gebruiken in het dagelijks leven. Subjectieve ervaringen, waaronder zelfvertrouwen en taalangst, hebben een grote invloed op de mate waarin migranten actief deelnemen aan taalsituaties. Daarnaast kan het concept van cultureel kapitaal (Bourdieu, 1991), zoals eerder verworven kennis en leerstrategieën, verklaren waarom hoger opgeleiden veelal beter presteren in zowel taalverwerving als integratie.

De sociale context blijkt ook van significant belang te zijn. Positieve interacties met Nederlandstalige moedertaalsprekers en toegang tot ondersteunende netwerken bevorderen de

taalontwikkeling. Daarnaast dragen ze bij aan een gevoel van verbondenheid en maatschappelijke participatie. Deze bevindingen sluiten aan bij de begrippen bonding en bridging social capital van Putnam (2000). Hechte banden binnen de eigen etnische groep (bonding capital) kunnen de taalontwikkeling soms belemmeren. Daarentegen dragen contacten met autochtone Nederlanders (bridging capital) juist bij aan integratie en het gebruik van de Nederlandse taal. Sociaal isolement of een sterke gerichtheid op het herkomstland werkt dan juist belemmerend.

Ook de beleidsmatige context speelt een bepalende rol. Verplichte taalcursussen en duale trajecten bieden alleen ondersteuning wanneer ze toegankelijk, relevant en afgestemd zijn op de achtergrond van migranten. Dit sluit aan bij het rapport van Tazelaar (2010). Deze laat zien dat het inburgeringsbeleid niet uitsluitend gericht is op taalverwerving. Er is ook aandacht voor bredere integratiedoelen, zoals participatie in arbeid en onderwijs. Beleidsmaatregelen zijn effectiever wanneer ze aansluiten bij de leefwereld van migranten en hen in staat stellen om hun vaardigheden praktisch toe te passen. Dit bevordert niet alleen taalverwerving, maar vergroot ook hun maatschappelijke kansen.

Deze bevindingen sluiten aan bij de besproken theorieën over taalverwerving. Daarnaast bevestigen ze de centrale aanname van een wederkerige relatie tussen taalverwerving en integratie. Volgens Esser (2006) is taalvaardigheid een voorwaarde om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving (Linguistic Integration Hypothesis). Gordon (1964) stelt daarentegen dat juist participatie in sociale structuren de taalontwikkeling stimuleert. De wisselwerking blijkt duidelijk uit de literatuur. Migrantinnen die vaker deelnemen aan sociaal verkeer of aan onderwijs vergroten hun taalvaardigheid, terwijl taalvaardigheid op haar beurt toegang biedt tot het sociale, economische en culturele domein. Sociale integratie wordt daarbij versterkt door bridging social capital (Putnam, 2000), zoals interactie met Nederlandstaligen. Verder blijkt economische integratie samen te hangen met

arbeidsdeelname en onderwijsdeelname. Deze worden beide mogelijk gemaakt door taalvaardigheid. Tenslotte komt culturele integratie tot uiting in de identificatie met de Nederlandse samenleving, een gevoel van verbondenheid en het functioneren binnen onderwijsinstellingen of religieuze gemeenschappen. Taalvaardigheid dient daarbij als voorwaarde en resultaat van deze integratievormen. Het kan daarnaast worden beschouwd als een vorm van cultureel kapitaal (Bourdieu, 1991). Deze vorm van kapitaal vergroot de toegang tot participatie. Taalverwerving is dus geen geïsoleerd leerproces, maar hangt nauw samen met sociale netwerken en beleidscontexten.

Beperkingen van het onderzoek

Dit onderzoek biedt waardevolle inzichten, maar kent ook enkele methodologische beperkingen. Ten eerste kan publicatiebias een rol hebben gespeeld. Studies met positieve of significante uitkomsten worden vaker gepubliceerd en zijn dus mogelijk oververtegenwoordigd in de analyse. Daarnaast verschilden de geïncludeerde studies onderling in de operationalisatie van kernbegrippen als 'integratie' of 'taalvaardigheid'. Dit maakte de vergelijkbaarheid van de bevindingen lastig. In vervolgonderzoek zou systematisch aandacht moeten worden besteed aan hoe deze concepten worden gedefinieerd en gemeten. Ook zou het zinvol zijn om kwalitatieve en kwantitatieve literatuur strikter te scheiden in de analyse. Op die manier kun je dieper ingaan op ervaringsverhalen versus statistische correlaties.

Een andere beperking is dat vooraf als inclusiecriteria was gesteld dat alleen peer-reviewed literatuur over migranten in Nederland zou worden opgenomen. Uiteindelijk zijn echter ook vijf publicaties uit de grijze literatuur en drie Vlaamse studies geselecteerd. Dit vormt een beperking omdat grijze literatuur en buitenlandse studies mogelijk minder goed toepasbaar zijn op de Nederlandse situatie. Ze kunnen namelijk verschillen in methodologische kwaliteit en in hoe goed ze aansluiten bij de Nederlandse context. Om dit

risico te beperken, zijn deze publicaties wel afzonderlijk beoordeeld op hun onderzoeksopzet, transparantie en datakwaliteit.

Implicaties voor beleid en praktijk

De bevindingen hebben implicaties voor beleidsmakers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties die taalverwerving en integratie willen versterken.

Taalverwerving en integratie blijken nauw met elkaar verweven en vereisen een benadering waarin ook de bredere maatschappelijke context wordt meegenomen om effectief te kunnen worden bevorderd. Investeren in alleen taalonderwijs is niet genoeg wanneer migranten geen ruimte ervaren om hun taalvaardigheid in de praktijk te brengen of wanneer zij zich sociaal uitgesloten voelen. Bovendien blijkt dat taalbeleid pas effectief is als het inclusief en realistisch is. Beleid dat thuistalen erkent en inspeelt op culturele diversiteit bevordert het leerproces en vergroot maatschappelijke participatie.

Suggesties voor toekomstig onderzoek

Bij toekomstig onderzoek zou er kunnen worden gekeken naar hoe migranten zelf hun taalontwikkeling en integratie ervaren, bijvoorbeeld via een longitudinaal kwalitatief onderzoek. Ook de rol van digitale platforms, zoals taalapps en sociale media, en informele leeromgevingen vraagt om verder onderzoek. Dit geldt in het bijzonder voor hun invloed op motivatie en het informele gebruik van taal in de praktijk. Tot slot is het aan te bevelen om de effecten van recente beleidswijzigingen, zoals de Wet Inburgering 2022, nader te onderzoeken. Daarbij kan speciale aandacht worden besteed aan de invloed van deze beleidsmaatregelen op zowel taalverwerving als integratie.

Conclusie

Samenvattend laat dit onderzoek zien dat succesvolle taalverwerving en integratie van migranten in Nederland niet verklaard kunnen worden door één enkele factor. Ze zijn het resultaat van een onderlinge wisselwerking tussen individuele, sociale en beleidsmatige

factoren. Wanneer deze drie factoren goed op elkaar zijn afgestemd, vergroot dit de kans dat migranten niet alleen de taal leren maar zich ook langdurig verbonden voelen met de Nederlandse samenleving. Deze systematische review van recente literatuur geeft daarmee een beter beeld over de omstandigheden waaronder taalverwerving en integratie succesvol verlopen. Het benadrukt hoe belangrijk het is om individuele behoeften, sociale omgeving en beleid op elkaar aan te sluiten.

Referentielijst

*Studies die zijn geïncludeerd en geanalyseerd.

*Alberts, E., & Tiekens-Boon van Ostade, I. (2022). Migrant churches in The Hague – new religious and linguistic opportunities for churchgoers. *Journal Of Multilingual and Multicultural Development*, 45(7), 2484–2502.

<https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2053691>

Bourdieu, P. (1991). *Language and symbolic power* (J. B. Thompson, Ed.; G. Raymond & M. Adamson, Trans.). Polity Press.

Chiswick, B. R., & Miller, P. W. (2001). A model of destination-language acquisition: Application to male immigrants in Canada. *Demography*, 38(3), 391–409.

<https://doi.org/10.1353/dem.2001.0025>

*Damen, R. E. C., Huijnk, W., & Dagevos, J. (2023). Explaining recently arrived refugees' labor market participation: The role of policy characteristics among Syrians in the Netherlands. *Frontiers in Human Dynamics*, 4.

<https://doi.org/10.3389/fhumd.2022.1028017>

*Deygers, B., & Frijns, C. (2021). Begrijpelijkheid en accent bij beginnende NT2-leerders: Het belang van achtergrondvariabelen. *Nederlandse Taalkunde*, 26(2), 195–221.

<https://doi.org/10.5117/NEDTAA2021.2.003.DEYG>

*van Dijk, D. V. (2021). Working toward aspirations: How higher education learning-working trajectories for refugees in the Netherlands support work-related capabilities. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 14(2), 917–929.

<https://doi.org/10.1108/JARHE-09-2020-0328>

Dörnyei, Z. (2005). *The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition*. Lawrence Erlbaum..

*Duarte, J. (2018). Translanguaging in the context of mainstream multilingual

- education. *International Journal of Multilingualism*, 17(2), 232–247.
<https://doi.org/10.1080/14790718.2018.1512607>
- Dustmann, C., & Fabbri, F. (2003). Language proficiency and labour market performance of immigrants in the UK. *The Economic Journal*, 113(489), 695–717.
<https://doi.org/10.1111/1468-0297.t01-1-00151>
- Ellis, R. (1994). *The study of second language acquisition*. Oxford University Press.
- Esser, H. (2006). *Migration, language and integration* (AKI Research Review No. 4.)
 Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung.
- *Geurts, N., & Lubbers, M. (2019). The role of country of origin engagement in second-language proficiency of recent migrants. *Ethnic and Racial Studies*, 42(16), 120–140. <https://doi.org/10.1080/01419870.2019.1606434>
- *Gijssberts, M. I. L., Lubbers, M., Fleischmann, F., Maliepaard, M., & Schmeets, H. (2016). *Nieuwe Spaanse migranten in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2016/10/25/nieuwe-spaanse-migranten-in-ederland>
- Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American life: The role of race, religion and national origins*. Oxford University Press.
- *Groff, C., Zwaanswijk, W., Wilson, A., & Saab, N. (2023). Language diversity as resource or as problem? Educator discourses and language policy at high schools in the Netherlands. *International Multilingual Research Journal*, 17(2), 157–175.
<https://doi.org/10.1080/19313152.2022.2162761>
- *Huijnk, W., Dagevos, J., Djundeva, M., Schans, D., Uiters, E., Ruijsbroek, A., & de Mooij, M. (2021, 12 april). *Met beleid van start: Over de rol van beleid voor ontwikkelingen in de positie en leefsituatie van Syrische statushouders* (Rapport). Sociaal en Cultureel Planbureau.

<https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/04/08/met-beleid-van-start-over-de-ro-van-beleid-voor-ontwikkelingen-in-de-positie-en-leefsituatie-van-syrische-statushouders>

Kanas, A., Chiswick, B. R., van der Lippe, T., & van Tubergen, F. (2018). Social Contacts and the Economic Performance of Immigrants: A Panel Study of Immigrants in Germany. *International Migration Review*, 46(3), 680–709.

<https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2012.00901.x>

*Klok, J., & van der Linden, M. (2023). The role of age at migration in socio-cultural integration: Testing mediating mechanisms among recent refugees. *Journal of Refugee Studies*. <https://doi.org/10.1093/jrs/feac068>

Krashen, S. D. (1985). *The input hypothesis: Issues and implications*. Longman

*Kristen, C., Mührlau, P., & Schacht, D. (2015). Language acquisition of recently arrived immigrants in England, Germany, Ireland, and the Netherlands. *Ethnicities*, 16(2), 180–212. <https://doi.org/10.1177/1468796815616157>

Kukulska-Hulme, A., & Viberg, O. (2017). Mobile collaborative language learning: State of the art. *British Journal Of Educational Technology*, 49(2), 207–218.

<https://doi.org/10.1111/bjet.12580>

Lenneberg, E. H. (1967). *Biological foundations of language*. Wiley

*van der Linden, M., & Dagevos, J. (2019). Nieuw in Rotterdam: De startpositie van statushouders in het SNTR-programma en van statushouders in het gemeentelijk beleid [Bridge Project: Statushouders in Rotterdam]. Erasmus University Rotterdam. <https://pure.eur.nl/en/publications/nieuw-in-rotterdam-de-startpositie-van-statushouders-in-het-sntr->

*Lybaert, C., & van Hest, E. (2020). Standaardnederlands, de sleutel tot integratie in Vlaanderen? *Nederlandse Taalkunde*, 25(1), 125–159.

<https://doi.org/10.5117/NEDTAA2020.1.006.LYBA>

- *Milewski, N., Sirkeci, I., Yüceşahin, M. M., & Rolls, A. S. (Eds.). (2015). *Family and human capital in Turkish migration* (2e ed.). Transnational Press London.
- *Pozzo, M., & Nerghes, A. (2020). Dutch without the Dutch: discourse, policy, and program impacts on the social integration and language acquisition of young refugees (ages 12–23). *Social Identities*, 26(6), 842–860.
- <https://doi.org/10.1080/13504630.2020.1814721>
- *Pot, A., Keijzer, M., & De Bot, K. (2018). The language barrier in migrant aging. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(9), 1139–1157.
- <https://doi.org/10.1080/13670050.2018.1435627>
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Simon & Schuster.
- *Roselaar, T., & van Bielder, P. (2019). Preparing adolescent refugees for study and work in the Netherlands: Start-up of an academic pre-Bachelor's programme. *Language Learning in Higher Education*, 9(1), 139–148.
- <https://doi.org/10.1515/cercles-2019-0008>
- *Schepens, J. J. (2015). *Bridging linguistic gaps: The effects of linguistic distance on the adult learnability of Dutch as an additional language* [Doctoral dissertation, Radboud Universiteit Nijmegen]. LOT Publications.
- *Schepens, J. J., van Hout, R. W. N. M., & van der Slik, F. W. P. (2022). Linguistic dissimilarity increases age-related decline in adult language learning. *Studies in Second Language Acquisition*, 45(1), 167–188.
- <https://doi.org/10.1017/S0272263122000067>
- *Sevinç, Y. (2017). Language anxiety in the immigrant context: Sweaty palms? *International Journal of Bilingualism*, 21(6), 1–21. <https://doi.org/10.1177/1367006917690914>

- *Sobczyk, A., & Cremers, J. (Red.). (2023). *De Nederlandse taalvaardigheid onder arbeidsmigranten: De resultaten van het 6e arbeidsmigrantenpanel*. Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten.
<https://hetkenniscentrumarbeidsmigranten.nl/wp-content/uploads/2023/10/Eindrapport-De-Nederlandse-taalvaardigheid-onder-arbeidsmigranten.pdf>
- *Spotti, M., Kroon, S., & Li, J. (2019). New speakers of new and old languages: an investigation into the gap between language practices and language policy. *Language Policy*, 18(4), 535–551. <https://doi.org/10.1007/s10993-018-9503-5>
- Tazelaar, P. A. C. (2010). *Evaluatierapport inburgering in Nederland*. Ministerie van VROM –
 WWI. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-75977.pdf>
- *Teltemann, J., Brinkmann, M., Huth-Stöckle, N., & Schunck, R. (2022). Immigrant achievement and language use across countries: The role of family background and education systems. In K. Kersten & A. Winsler (Eds.), *Understanding variability in second language acquisition, bilingualism, and cognition: A multi-layered perspective* (pp. 185–216). Routledge.
- van Tubergen, F., & Kalmijn, M. (2005). Destination-language proficiency in cross-national perspective: A study of immigrant groups in nine Western countries. *American Journal of Sociology*, 110(5), 1412–1457. <https://doi.org/10.1086/428931>
- van Tubergen, F., & Kalmijn, M. (2018). A dynamic approach to the determinants of immigrants' language proficiency: The United States, 1980–2000. *International Migration Review*, 43(3), 519–543. <https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00776.x>
- *Wood, J. (2024). Did COVID-19 put language certificate acquisition on hold? Uptake and outcomes of language training amongst refugees. *Societies*, 14(6), 78.
<https://doi.org/10.3390/soc14060078>

*Wood, J., & Lens, D. (2024). Does timing matter? Language course participation and language outcomes amongst new immigrants. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11(1), 583. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03034-0>

WRR. (2017). Weten is nog geen doen: *Een realistisch perspectief op redzaamheid*. Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2017/04/24/weten-is-nog-geen-doen>